

Jozef Hvišč

Polonistyka w Słowacji

Biuletyn Polonistyczny 22/4 (74), 74-82

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

awansowanych (obecnie grupy o nierównym poziomie sprawiają duże trudności dydaktyczne);

6. zwiększenie wymiaru zajęć fakultatywnych (np. z kultury języka, stylistyki, poetyki, folklorystyki, teatrologii, filmoznawstwa), na które mogliby uczęszczać jednocześnie studenci różnych lat;

7. utworzenie studenckiego Koła Naukowego Słowistów, a w jego obrębie - Sekcji Polonistycznej (zespół lektorów słowiańskich przy Katedrze Słowistyki UK postanowił wystąpić do władz Katedry z odpowiednią propozycją).

---

¹ Por. J. Tolimatová-Veselá: Polonistyka w Czechach, BP, z. 53, s. 55-56.

² Indywidualny program studiów w Polsce mają tylko studenci osiągający najlepsze wyniki w nauce, natomiast w Czechosłowacji mogą się ubiegać o taki program ci studenci, którym szczególnie ważne przyczyny uniemożliwiają systematyczne uczęszczanie na zajęcia. W umówionych terminach zdają oni z partii materiału wyznaczonych przez wykładowców poszczególnych przedmiotów.

³ Dla ułatwienia podaję tytuły (a w dalszej partii artykułu także nazwy przedmiotów) w polskiej wersji językowej.

⁴ Por. też A. Markowski, Z prac Katedry Słowistyki Uniwersytetu Karola w Pradze, "Przegląd Humanistyczny" 1978, nr 5, s. 148 nn.

⁵ Jubileusz ten uczci księga pamiątkowa, która ukaże się w 1980 r. pod red. J. Petra jako t. VII "Prac z historii słowistyki".

⁶ Już po rozpoczęciu roku akademickiego nastąpiła korektura programu zajęć II roku: przeniesiono na rok III wykład i ćwiczenia z historii języka polskiego i dialektologii.

⁷ Ponieważ dla Polaka nie ma wyraźnej granicy między pojęciami "przekład" i "tłumaczenie", należy wyjaśnić, że w Czechach pierwszy termin odnosi się do czynności utrwalania przekładu za pomocą pisma, zaś drugi do przekładu ustnego. - Pięcioro studentów tego kierunku łączy polonistykę z rusycystyką. Aktualnie taką kombinację studiuje tylko I rocznik.

Dr Maria Brzezina
lektor języka polskiego

Polonistyka w Słowacji

Badania polonistyczne w Słowacji mają bogatą i długoletnią tradycję.

W przeszłości jednak rozwijały się one jedynie w ramach ogólnego rozwoju słowacko-polskich stosunków literackich i kulturalnych, a więc realizowały się tylko okazjonalnie jako chęć popularyzacji, propagowania, działalności publicystycznej itp. Dopiero w okresie międzywojennym polonistyka słowacka nabrała charakteru odrębnej dyscypliny naukowej sytuując się w obrębie ogólnej nauki o literaturze.

Warto podkreślić, iż to wyodrębnianie się, przedmiotowe i metodologiczne, polonistyki słowackiej dokonywało się za pośrednictwem słowakistów i bohemistów polskich. Czynny udział w tym procesie miał przede wszystkim polski slawista Władysław Bobek, który w latach 1928-1939 przebywał w Bratysławie jako lektor języka i literatury polskiej. Podczas swego pobytu w Słowacji wychował on całą bardzo zdolną generację polonistów, która w następnych latach utarowała drogę polonistyce naukowej w Słowacji. W roku 1979 upłynęło czterdzieści lat od zakończenia jego działalności polonistycznej. Po klęsce wrześniowej 1939 r. Bobek wrócił nielegalnie do Polski i przebywał przez pewien czas u znajomych pod Krakowem, gdzie podczas łapanki został zatrzymany, a następnie wywieziony do Oświęcimia, gdzie zmarł, prawdopodobnie w drugiej połowie 1942 r.

Po drugiej wojnie światowej polonistyka słowacka rozwijała się przede wszystkim w formie studiów uniwersyteckich. Tylko okazjonalnie powstawały w innych placówkach (redakcje, wydawnictwa, instytuty słowacystyczne itp.) artykuły, przeglądy i rozprawy historycznoliterackie, które można traktować jako zapoczątkowanie późniejszych systematycznych badań. W 1961 r. zagadnienia polonistyczne znalazły się w planach badawczych ówczesnego Instytutu Czechosłowacko-Radzieckiego Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie i od tego czasu polonistyka zadomowiła się na stałe w instytutach SAN, stając się od roku 1973 integralną częścią Instytutu Literaturoznawstwa Słowackiej Akademii Nauk, który równocześnie spełnia funkcję centrum koordynacyjnego polonistyki w całym kraju.

Badania polonistyczne Instytutu Literaturoznawstwa (LVÚ)
Słowackiej Akademii Nauk

Centralny punkt studiów polonistycznych Instytutu Literaturoznawstwa SAN w Bratysławie stanowią zagadnienia metodologiczne i historycznoli-

terackie z zakresu słowacko-polskich związków i paralel literackich, które są badane metodą komparatystyki typologicznej. Poloniści tego Instytutu w swoich pracach realizują i pogłębiają postulaty współczesnej teorii badań porównawczych, opracowywanych również w tej placówce naukowej. Prace polonistyczne są częścią składową ogólnego planu badań naukowych ČSSR.

Badania polonistyczne prowadzą tam dwaj pracownicy naukowci: dr Jozef Hvišč /CSc./ i dr Pavol Winczer /CSc./.

W ramach zadania ogólnego: "Teoria marksistowska badań stosunków interliterackich oraz krytyka burżuazyjnych koncepcji krytyki i nauki literackiej", dr Pavol Winczer opracowuje następujące tematy: geneza polskiej literatury socjalistycznej (konfrontacja poezji słowackiej i polskiej po 1956 r.); stosunek literatury czeskiej i słowackiej do polskiej literatury socjalistycznej.

Dr Jozef Hvišč w ramach tego samego zadania pracuje nad tematem: słowacko-polskie stosunki literackie w okresie socjalizmu. Bierze on również udział w przygotowaniu wielkiego słownika literatury słowackiej oraz w tekstologicznych badaniach interliterackich (opracowanie antologii "Literatura polska w krytyce i literaturoznawstwie słowackim").

Realizacja przedstawionych tematów zamierzona była na lata 1976-1980. Obecnie przygotowywane są w Instytucie projekty zadań na okres 1981-1985.

Wyniki badań polonistycznych Instytutu Literaturoznawstwa SAN

Wyniki dotychczasowych badań polonistycznych Instytutu zostały ogłoszone w formie cennych książek monograficznych, rozpraw publikowanych w księgach zbiorowych, artykułów ogłaszanych na łamach czasopism naukowych i druków okazjonalnych. Poloniści systematycznie współpracują z periodykiem "Litteraria" oraz z czasopismami naukowymi: "Slovenská literatúra" i "Slavica Slovaca".

Liczba książkowych oraz czasopiśmienniczych prac polonistycznych realizowanych w latach 1976-1980 sięga ok. stu tytułów.

Współpraca z Instytutem Słowianoznawstwa PAN

Instytut Literaturoznawstwa SAN nawiązał w 1975 r. współpracę naukową z Instytutem Słowianoznawstwa PAN. Współpracę tę udokumentowała wspólna umowa, która przewiduje: teoretyczne pogłębianie badań komparatystycznych literatur słowiańskich; badania literatur słowiańskich XX wieku; współpracę przy realizacji i popularyzacji wyników naukowych; wymianę i konfrontację materiałów badań dokumentacyjnych; wymianę uczestników konferencji naukowych, organizowanych przez współpracujące instytuty.

Realizacja poszczególnych form współpracy - ze strony słowackiej - dotyczy przede wszystkim polonistów słowackich.

Inne formy działalności polonistycznej

Oprócz badań naukowych poloniści Instytutu Literaturoznawstwa SAN prowadzą ożywioną i rozległą działalność popularyzacyjną, pedagogiczną i społeczną, mianowicie:

- współpracują z Katedrą Sławistyki i Indoeuropeistyki Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie (dr Hvišč jest członkiem komisji egzaminacyjnej i wykładowcą eksternistycznym i prowadzi na Uniwersytecie wykłady oraz ćwiczenia z historii literatury polskiej dla studentów polonistyki);
- współpracują z redakcjami czasopism literackich ("Romboid", "Slovenské pohľady", "Nové slovo", "Literární měsíčník"), dla których systematycznie przygotowują recenzje oraz artykuły oceniające aktualne zagadnienia z dziedziny literatury polskiej i słowacko-polskich stosunków literackich;
- współpracują z wydawnictwami słowackimi jako edytorzy, lektorzy oraz tłumacze tekstów literackich i naukowych (prawie wszystkie projekty lub rękopisy edycji polskich przechodzą przez ręce polonistów Instytutu);
- współpracują również z Polskim Ośrodkiem Kulturalnym i Informacyjnym w Bratysławie jako współorganizatorzy seminariów, wieczorów literackich i innych akcji dotyczących literatury i kultury polskiej.

Perspektywy i zadania na lata następne

Obecnie z udziałem polonistów przygotowywana jest praca zbiorowa na temat związków literatur socjalistycznych. Dr Jozef Hvišč opracowuje publikację tekstologiczną nt. literatury polskiej w krytyce i literaturoznawstwie słowackim, która będzie podstawą materiałową dla planowanych w przyszłości prac nad słowacką historią literatury polskiej.

W roku ubiegłym realizacja prawie wszystkich prac polonistycznych weszła w stadium końcowe (recenzje, redakcja tekstów, sprawy techniczne druku itp.). W latach 1981-1985 planuje się kontynuację badań nad analogicznymi zjawiskami genezy i rozwoju słowackiej i polskiej literatury socjalistycznej. Przewiduje się także kontynuację oraz rozszerzenie form współpracy między Instytutem Literaturoznawstwa SAN i Instytutem Słowianoznawstwa PAN.

W zakresie popularyzacji naukowej kontynuowane będą dotychczasowe formy działalności. Niektóre z nich – wobec dużego wzrostu liczby czytelników oraz znawców literatury i kultury polskiej w Słowacji – staną się bardziej intensywne (powiększa się coraz bardziej zapotrzebowanie na tzw. publicystykę polonistyczną).

Bibliografia prac polonistycznych

pracowników Instytutu Słowianoznawstwa SAN w Bratysławie (1975-1978)¹

Dr JOZEF HVIŠČ, kandydat nauk filologicznych, starszy pracownik naukowy

Książki:

- Problémy literárnej genológie (z uwzględnieniem materiałów polskich) (Problémy genológie literackej). Wydawnictwo VEDA Słowackiej Akademii Nauk, Bratislava 1979, ss. 143.

Artykuły:

1975 r. - Vývinové súvislosti slovenského a pol'ského romantizmu (Związki zachodzące między rozwojem romantyzmu słowackiego i polskiego). "Pamiętnik Słowiański" XXV, s. 187-197.

- Obraz pol'skej literatúry u nás (1945-1974) (Obraz lite-

ratury polskiej u nas). "Revue svetovej literatúry", ž. 6, s. 162-168.

- Vopros istoryzma w slowackoj i polskoj poslewojennoj literatúre (Zagadnienie historyzmu w slowackiej i polskiej literaturze powojennej). "Slavica Slovaca", nr 4, s. 360-369.

- Vývinová diferenciácia slovenskej romantickej poémy (Rozwojowe zróżnicowanie slowackiego poematu romantycznego). "Slavia" XLIV, s. 17-25.

- Slovenská romantická poema (Słowacki poemat romantyczny). "Slavica Slovaca", nr 4, s. 390-400.

- Tridsat' rokov slovenskej povojnovej polonistiki (Trzydzieści lat slowackiej polonistyki powojennej). "Slavica Slovaca", nr 2, s. 183-191 (napisane razem z P. Winczerem).

- Poézia Miroslava Válka v Pol'sku (Poezja Miroslava Valka w Polsce). "Romboid", nr 7, s. 52-55.

- Sládkovičova "Marina" v pol'skom preklade. ("Marina" Sladkovicia w przekładzie na język polski). "Romboid", nr 4, s. 39-43.

- O pol'skom časopise "Poezja" (O czasopiśmie polskim "Poezja"). "Slovenské pohl'ady", nr 12, s. 128-132.

1976 r. - Vzt'ah k pol'skej literatúre (Stosunek do literatury polskiej). W: Litteraria VIII. Historická novela, Bratislava, s. 36-55.

- Pol'ská dedinská próza (Polska proza wiejska). "Slovenské pohl'ady", nr 5, s. 136-140.

- Vývinové tendencie pol'skej povojnovej literatúry (Tendencje rozwojowe polskiej literatury powojennej). "Slovenský jazyk a literatúra v škole", nr 7, s. 193-199.

- Ideové a estetické súvislosti slovenského a pol'ského romantizmu (Związki ideowe i estetyczne między slowackim a polskim romantyzmem). "Slovenský jazyk a literatúra v škole", nr 10, s. 312-317.

1977 r. - Vývin slovensko-pol'ských literárnych vzt'ahov (Rozwój slowacko-polskich stosunków literackich). W: Studia Academica Slovaca VI, Bratislava, s. 177-194.

- Pol'ská literatura (Literatura polska). W: "Pol'sko", Bratislava, s. 139-158.

- Slovensko-pol'ské kultúrne styky (Słowacko-polskie stosunki kulturalne). W: "Pol'sko", Bratislava, s. 175-183.

- Ideová náplň literárnych vzťahov (Treść ideowa stosunków literackich). "Slovenské pohľady", nr 1, s. 131-134.

- Recepce pol'skej literatúry na Slovensku (1970-1976) (Recepcja literatury polskiej w Słowacji). "Literárni měsíčník" nr 10, s. 120-122.

1978 r. - Východisko a smer. (Povoynové súvislosti slovenskej a pol'skej antifašistickej literatúry) (Punkt wyjścia i kierunku. (Powojenne związki zachodzące między słowacką a polską literaturą antyfaszystowską)). "Slavica Slovaca", nr 2, s. 162-175.

- Obdivuhodné pevná klenba. (O J. Tuwimie) (Godne podziwu sklepienie). "Literárni měsíčník", nr 9, s. 116-117.

Posłowa:

- Medzi činom a myslením (Między czynem a myślą). Posłowie do: J. Andrzejewski, Popol a diamant, Bratislava 1976, s. 311-317.

- Doslov (Posłowie). W: J. Iwaszkiewicz, Belasá rieka, Bratislava 1978, s. 165-174.

- Majster psychologickej drobnokresby (Mistrz rysunku psychologicznego). W: K. Filipowicz, Motívy, Bratislava 1978, s. 292-298.

Dr PAŤOL WINCZER, kandydat nauk filologicznych, starszy pracownik naukowy

Artykuły:

1975 r. - Apokalypsa v poézii pol'ských katastrofistov (1932-1945) a v skladbe R. Fabryho "Ja je niekto iný" (1940-1945) (Apokalipsa w poezji katastrofistów polskich (1932-1945) i w poemacie R. Fabryego "Ja jestem kimś innym" (1940-1945)). "Slavia", nr 1, s. 26-36.

- Tridsat' rokov slovenskej povojnovej polonistiky (Trzydzieści lat słowackiej polonistyki powojennej). "Slavica Slovaca", nr 2, s. 183-191 (napisane razem z J. Hviščem).

- Črta k vedeckemu profilu Karla Krejčího (Przyczynek do profilu naukowego Karola Krejčego). "Slavica Slovaca", nr 2, s. 215-219.

1976 r. - Premeny lyrického subjektu v slovenskej a pol'skej poezii v rokoch 1956-1970 (Przemiany podmiotu lirycznego w słowackiej i polskiej poezji lat 1956-1970). W: Litteraria XIX. Medziliterárny kontext slovenskej socialistickej literatúry, Bratislava, s. 90-116.

1978 r. - Prenikanie foriem konzumnej literatúry do "vysokej" literatúry v románe po druhej svetovej vojne (Przenikanie form literatury konsumpcyjnej do literatury "wysokiej" w powieści po II wojnie światowej). "Slavia", nr 1, s. 45-52.

- Prenikanie konvencií populárnej literatúry do umeleckej literatúry v próze po druhej svetovej vojne. (Autorova stratégia voči citateľ'ovi) - (Przenikanie konwencji literatury popularnej do literatury artystycznej w prozie po II wojnie światowej. (Strategia autora w stosunku do czytelnika)). "Slovenska literatúra", nr 6, s. 693-716.

Posłowia:

- Doslov (Posłowie). W: W. Broniewski, Červený kalich, Bratislava 1976, s. 217-237.

- Julian Przyboś - esejista a jeho koncepcia poézie. In: J. Przyboś, Minimum slov. Eseje, úvahy, konfesie (Julian Przyboś - eseista i jego koncepcja poezji. W: J. Przyboś, Minimum słów. Eseje, rozważania, wyznania). Bratislava 1976, s. 263-284.

- Poézia Krzysztofa Kamila Baczyńského. In: K. K. Baczyński, Biela mágia (Poezja Krzysztofa Kamila Baczyńskiego). W: K. K. Baczyński, Biała magia, Bratislava 1978, s. 95-105.

¹ Niniejszy spis bibliograficzny rejestruje tylko przeglądowo wybór najważniejszych prac z okresu 1975-1978 opublikowanych w Słowacji.

Dr Jozef Hvišč

Polonistyka na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie

Polonistyka bratysławska działa w ramach Katedry Sławistyki i Indoeuropeistyki Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Komeńskiego, której kierownikiem jest prof. PhDr. Šimon Ondruš, CSc. Jest ona drugim kierunkiem, który można studiować w połączeniu ze słowacystyką lub rusycystyką. Studia trwają pięć lat, przy czym czysto polonistyczne - cztery. Po czwartym roku studenci przystępują do egzaminów państwowych z literatury i języka polskiego. Piąty rok przeznaczony jest na pisanie pracy dyplomowej. Pracę tę można pisać na kierunku głównym lub pobocznym. Najczęściej prace dyplomowe pisze się na kierunku głównym, ale mają one wówczas charakter komparatystyczny; np. w 1977 r. obronione zostały m.in. prace o sufiksальной derywacji w języku słowackim i polskim oraz o twórczości Kochanowskiego i Lánieho.

Rekrutacja na studia odbywa się w odstępach 4 - 5-letnich, zależnie od wytycznych Ministerstwa Školstva SSR oraz zapotrzebowania rynku pracy. Jest to ważne, ponieważ polonistyka zaliczona została do kierunków nauczycielskich, a w Słowacji język polski nie jest przecież przedmiotem nauczania w szkołach. Najczęściej przyjmuje się 10-12 osób. W r. 1977 przyjęto 9 osób. Obecnie studiuje 8 osób na studiach dziennych i 3 osoby na studiach eksternistycznych. Na studiach dziennych mamy obecnie II rok studiów.

Studia polonistyczne odbywają się według następującego planu:

I rok:

wstęp do kultury i historii Polski (wykład w sem. I zakończony egzaminem), fonetyka i fonologia języka polskiego (wykład i proseminarium), literatura polska wieku oświecenia (wykład i proseminarium);

II rok:

morfologia języka polskiego (wykład i seminarium), literatura polska okresu romantyzmu i pozytywizmu (wykład i seminarium);